

Hungary in Maps – Magyarország térképekben

Szerkesztette Kocsis Károly és Schweitzer Ferenc;

Kiadta az MTA Földrajztudományi Kutatóintézete, Budapest, 2009, 211 pp.

(A4-es formátum, 172 színes térkép és ábra, 52 táblázat)

Az angol nyelvű kiadványt 2009. november 18-án, a Magyar Tudományos Akadémián tartott sajtótájékoztatón ismertették a meghívott népes és jobbra szakmabeli, illetve a médiát képviselő hallgatóság előtt, akiknek egyre növekvő létszámához képest végül szűkösen bizonyult a Képes terem. A szervezők a meghívóban utaltak a rendszerváltás 20., a NATO-csatlakozás 10. és EU-tagságunk 5. évfordulójára, melyek jegyében e nevezetes évben a sokoldalú nemzetközi érdeklődés kielégítésére ezzel a minden tekintetben egyedülálló művel kívánják bemutatni országunkat a világnak.

A könyv megjelentetése rendkívül időszerű, mert a szomszédos országok a miénknél jóval több figyelmet és költséget fordítanak

arra, hogy országukat megismertessék. Az angol nyelvet ismerő és hasznosítani kívánó hazai közönség azért is örülhet a kötetnek, mert az ára a tartalmi és kiviteli minőséghez képest igen vonzó, szinte kedvezményes (5500 Ft). Egyelőre 2000 példányban adták ki, amit a bemutatón jelenlévő hallgatóság jó része igen kevésnek tartott az elképzelhető széles vevőkör és exportlehetőségek figyelembevételével.

A sajtótájékoztatót az MTA részéről Németh Tamás főtitkár nyitotta meg, aki meleg és elismerő szavakkal méltatta a sok munkatárs – több mint száz közreműködő – közös erőfeszítéseként létrejött művet. Kocsis Károly, az MTA Földrajztudományi Kutatóintézetének igazgatóhelyettese – azóta igazgatója – és egyben az atlasz egyik szerkesztője vetített képekkel illusztrált, részletes bemutatót tartott. (A másik szerkesztő, Schweitzer Ferenc intézeti igazgató betegsége miatt a bemutatóról sajnálatos módon távol maradt.)

A kötet az MTA Földrajztudományi Kutatóintézete által néhány éve indított atlaszszorozat harmadik – és egyben eddig legterjedelmesebb! – darabja, annak ellenére, hogy mind az első

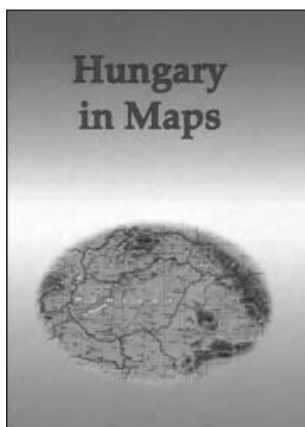
(*South Eastern Europe and the Balkans*, 2005, 2007), mind a második kötet (*Ukraine*, 2008) sokkal nagyobb, népesebb földrajzi egységeket mutat be, mint kis hazánk.

Ez a mű a fenti bibliográfiai adatok alapján bizvást nevezhető atlasznak az oldalanként legalább egy színes térkép, ábra vagy diagram mennyisége és minősége alapján. A világos, szakszerű magyarázatok és elemzések, valamint a statisztikák és táblázatok értelmezését segítő szép kivitelű térképek jóvoltából a kiadvány egyesíti magában az atlasz és a szakkönyv legjobb tulajdonságait. Nagy erénye továbbá, hogy a számunkra hétköznapi, de sajtós tartalmú magyar szavak és történeti-földrajzi szakkifejezések

többségének angol megfelelőit pontosan megtalálták vagy röviden körülírták.

A *Hungary in Maps* mind tartalom, mind külső megjelenés tekintetében igényes és hatásos. Az elmúlt néhány évtizedben hasonló munka nem látott napvilágot Magyarországon, melynek e mű a készítők szándéka szerint valóban megnyerő és imponáló névjegye lehet. Egyben szép és hasznos ajándék (forrásmunka és kézikönyv!) lehet az érdeklődő külföldi szakemberek, tudósok, politikusok és üzletemberek számára egyaránt, akik egyrészt megismerhetik földrajzi, természeti adottságainkat, másrészt történelmi, társadalmi és gazdasági fejlődésünk főbb állomásait. Ugyanakkor azt is megtudhatják, milyen gondjaink vannak manapság, milyen kihívásokkal kell szembenéznünk az uniós tagságból eredő követelmények teljesítéséből és az erősödő globalizmusból adódóan.

Németh Tamás bevezető szavaiban utalt arra, hogy a magyar földrajztudósok és térképészek minden korban fontosnak tartották az országkép alakítását, megismertetését és nem utolsó sorban elismertetését külföldön is. Annak ellenére, hogy

ma száz európai polgár közül csak kettő a magyar, 1100 éves történelmünk során nemzetünk ennél az aránynál mindig sokkal jelentősebb szerepet játszott Európában. Magyarország még a szocializmus korszakában is egyedi, figyelemre méltó helyet harcolt ki magának az 1956-os októberi forradalommal, később az 1989-es osztrák–magyar határnyitással, vagyis a vasfüggöny lebontásának megkezdésével, amivel közvetve elősegítette a berlini fal leomlását, Németország újraegyesítését és a keleti blokk összeomlását. A világ tudományos és kulturális életében jól ismertek zeneszerzőink, Liszt, Bartók, Kodály, Dohnányi; tizenhárom Nobel-díjast adtunk a világnak, akik itt születtek és jártak iskolába. Méltán kívánhatjuk, hogy országunkat minden módon megismerjék és értékeljék szerte a világban; ebben nagy segítséget nyújthatnak a *Hungary in Maps* című könyvhöz hasonló, sokféle szempont alapján felépülő, idegen nyelven publikált kiadványok.

Ha atlaszok tekintetében csak a huszadik századig tekintünk vissza, az első világháborút lezáró, Magyarországra tragikus következményekkel járó és az egész Kárpát-medencét felforgató 1920-as békeszerződés hatásait mutatták be tudósaink könyvekben és atlaszokban, akkoriban francia, angol és német nyelven. Később, a második világháború után és a Szovjetunió vezette szocialista országok tömbjének kialakulásával az 1960-as évektől a szocialista társadalom és gazdasági berendezkedés propagálása került előtérbe az aktuális politikai helyzetnek megfelelően orosz, német és angol nyelven. Ennek eredményeképpen elkészült a *Magyar nemzeti atlasz* két kiadása. (A második kiadás éppen 1989-re került a boltokba. Érdeemes még megemlíteni, hogy a második kiadás alkotói közösségének kiváló munkáját Széchenyi díjjal ismerték el.)

Most, húsz évvel a rendszerváltás után ismét időszerűnek látszott egy olyan, részletes magyarázatokkal ellátott atlasz kiadása, amely összefoglalja az elmúlt időszak eseményeit, eredményeit, jellemző adatait, nagy változásait. Bár az anyag nagyobb része országunk jelenéről szól, fontos fejezeteket szentelnek a természeti és ember alkotta környezet történelmi fejlődésének, jelentős fordulatainak is. Ezt a munkát a szerkesztők és közreműködők Magyarország nemzeti atlasza harmadik kiadásának előfutáraként kezelték, és mindent megtettek a hazai és nemzetközi adatforrások felkutatására a szöveges magyarázatok és a térképek minél teljesebb, tökéletesebb elkészítése érdekében.

A kötet öt részre tagolódik: két rövidebb, bevezető fejezetből és három hosszabb, elemző fejezetből áll. Az *első* fejezet Magyarország földrajzi elhelyezkedését és a világban elfoglalt geopolitikai helyzetét taglalja. A *második*, legrövidebb fejezet a magyarok történetének legjelentősebb eseményeit magyarázza és illusztrálja kitűnő térképsorozattal a kezdetektől az EU-tagság elnyeréséig (2004). A *harmadik* fejezet Magyarország topográfiai és természetföldrajzi leírását adja. A *negyedik* fejezetet a népességnek és a településeknek szentelték. Ez némiképp rövidebb, mint az atlasz sorozat előző két kötetében a megfelelő rész, valószínűleg azért, mert Magyarország népessége sokkal homogénebb, mint a Balkáné vagy Ukrajnáé. Az utolsó, *ötödik* fejezet a jelenkori gazdasági élettel foglalkozik, és természetesen a legterjedelmesebb rész.

Figyelemkeltésül álljon itt a tartalomjegyzék:

Előszó – Magyarország a világban – Történelmi fejlődésünk állomásai – Természeti környezet (Geofizikai adottságok, Földtan, Domborzat és tájegységek, Éghajlat, Vízrajz, Talajok, Növényzet, Állatvilág, Természetvédelem, Környezetvédelem) – Népesség és települések (Demográfiai jellemzők, Nemzetiségek és vallások, Települések) – Gazdasági élet (A gazdasági élet általános jellemzői, Mezőgazdaság, Bányászat és energiaellátás, Ipar, Közlekedés, Távközlés, Bankrendszer, Belkereskedelem, Külkereskedelem és tőkeexport, Idegenforgalom) – Források – Ábragyűjtemény – Táblázatok.

Az ajánló, Klinghammer István a kötet hátsó borítóján több érdekesítő témát kiemel, így az etnikai szerkezet és az államszerv stabilitása és változása, természeti veszélyforrások, földrengés, sürgető árvízvédelmi és vízgazdálkodási feladatok, tájdegradáció, a környezet helyzete, nemzetközi környezetvédelmi konfliktusok, általános népességcsökkenés, népességelöregedés, fokozódó munkanélküliség, a roma népesség hazánkban, a magyar kisebbségek helyzete idegenben, a városfejlődés új jellemzői, a piacgazdaság következtében előálló ellentétes gazdasági és társadalmi folyamatok, privatizáció, külföldi tőkebefektetések beáramlása, ásványkincsek kitermelésének jövője, az energiaellátás és -termelés gondoljai, a szolgáltatások növekvő területi koncentrációja Budapesten (bankok helyzete, kiskereskedelem, szállítás és telekommunikációs hálózatok), idegenforgalom.

Kívánom a Földrajztudományi Kutatóintézet munkatársainak, hogy művük megérdemelt sikert arasson mind tudományos és üzleti körökben,

mind a széles nagyközönség soraiban, minél többen forgassák haszonnal és örömmel a sokirányú adatgyűjtés, célirányos szerkesztői elgondolások, kemény erőfeszítések, türelmes „aprómunka” és jó ízlés ötvözésének eredményeképpen létrejött

kötetet. Meggyőződésem, hogy a földrajzos szakembergárda itt bemutatott munkája kiváló alapot szolgáltat a tervezett *Magyar nemzeti atlasz* új, harmadik kiadásának elkészítéséhez.

Tóth Mária

Reverse Engineering: mérnöki rekonstrukció?

Szakterületünk fejlődését mindig is meghatározták a műszer- és számítástechnikai fejlesztések. A fejlesztések – főleg a műszerfejlesztések – „fő vonalát” (a *main stream*-et) az egyre nagyobb erőket összpontosító multinacionális szervezetek határozzák meg. A nagyvállalatok munkanyelve jobbra az angol, így az újabb eszközök, eljárások, technikák új szakkifejezéseinek túlnyomó része is angol nyelvű. Ebből következően egyre több olyan szó kerül a nem angol nyelvű szakirodalom szókincsébe, amelynek értelme, tartalma még az angol nyelvet ismerő-értő szakemberek számára is magyarázatra szorul.

A számítástechnika eszközeinek birtokbavételével együtt megszoktuk, magától értetődően használjuk, és szaknyelvünk (anyanyelvünk) szókincsébe emeltük a *szoftvert*, a *hardvert*, a *bit*, a *bájt* stb. szavakat. Ezek elfogadása természetesen nem volt vita nélküli folyamat, és jól tudjuk, hogy elsősorban az egyszerű, nem több szóból álló angol kifejezések honosodtak meg pl. a számítástechnikában.

Az írásom címe vetette fel bennünk a kérdést tanszéki beszélgetéseink során: mi is a helyzet szakterületünk nyelvezetével? Az alkalmat erre egy német nyelvű folyóirat korábbi böngészése adta. Az Allgemeine Vermessungs Nachrichten (AVN) 2008. évfolyam 5. számában (szerzők *J. Hermann* és *M. Möser*) megjelent egy érdekes dolgozat, melynek címe: *Reverse Engineering – az objektumtól a modellig*. Ezt a cikket olvasva eszembe jutott, hogy a Geodézia és Kartográfia hátsólapjain néhány éve már megjelent egy dolgozatban (tudomásom szerint szakfolyóiratunkban először) ugyanez a fogalom és magyar fordítása is, mint *mérnöki visszafejtés* (Geodézia és Kartográfia, 2007/11. 33. oldal). E fordítás nehézsége azóta is foglalkoztat, s baráti biztatásra arra gondoltam, hogy egy kicsit elmélkedjek a fogalom magyarázatán, s talán egy jobb „megoldást” javasoljak.

A *reverse engineering* szakkifejezést egyaránt használja az angol és a német nyelvű szakirodalom, ami elsődlegesen egy gépészetből vett fogalmat takar. Az AVN idézett cikke szerint a „rever-

se engineering alatt a gépészetben szigorúan véve a CAD modellezés és tervezés számára végzett 3D pont-információgyűjtést, 3D digitalizálást és adatgyűjtést értenek. Tágabb értelemben az így gyűjtött adatoknak a terméktervezéstől egészen a termék gyártásáig, valamint ezek minőségellenőrzésében való felhasználásáig terjeszhető ki a fogalom. Az adatgyűjtés olyan felületekről történik (olyan ún. szabad formájú felületek meghatározására irányul), amelyek matematikailag nem egyszerűen definiálhatók, rendszerint csak magasabb fokú polinomok vagy eleendően sírűn felvett, a felületet borító egyszerűbb geometriai alakzatok felhasználásával (pl. Delaunay háromszögeléssel) írhatók le.”

Ilyen formák például:

- az energiaiparban gyártott turbinák,
- a járműiparban a „művészi dizájnnal” létrehozott karosszéria-elemek,
- az orvosi technikában az emberi testrészek (pl. fogászati protézisek).

Szakterületünkön a domborzat modellezése hasonló feladat.

Ha egy alakzat, forma (termék) CAD/CAM modelljét akarjuk visszaállítani (például mert hiányoznak az eredeti tervek), akkor tulajdonképpen „fordított” fejlesztést-tervezést kell végezni, *rekonstruálni* kell az eredeti formát. Azt gondolom, hogy erre az eljárásra a *mérnöki rekonstrukció* kifejezés egy alkalmas magyar elnevezés lehetne. Az angol nyelvű kifejezés magától értetődő a (gépész) szakemberek számára. A kívülállóknak azonban meg kell magyarázni, lásd az előző bekezdés AVN-ből átvett részletét. Ugyanez a helyzet a most ajánlott *mérnöki rekonstrukció* elnevezéssel is. Ha a javasolt kifejezést egy nem szakember olvassa, akkor biztosan szótárt keres. Az *Idegen szavak és kifejezések szótárában* a *rekonstrukció* szócikkben a 2. pont alatt ez olvasható: „... az ... eredeti alak szemléltetése ... (térbeli ábrázolásban)...”. Ennek alapján gondolom azt, hogy a *mérnöki rekonstrukció* lenne a *reverse engineering* alkalmas magyar megfelelője.

Dr. Ágfalvi Mihály